

**ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
“ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА” ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

УДК 378.147

*Олена Кашинська, кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри туризму, готельної і ресторанної справи
ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”*

**ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА” ПРИ ВИКЛАДАННІ
ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

У статті розглянуто проблему організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів готельно-ресторанного профілю при викладанні фахової дисципліни “Організація готельного господарства”. Означено важливість правильної організації самостійної роботи студентів для отримання вагомих результатів та формування професійних компетентностей; проаналізовано ефективні форми та методи самостійної роботи студентів. Також наведені приклади завдань самостійної роботи різних рівнів складності.

Ключові слова: самостійна робота, форми самостійної роботи студентів, методи самостійної роботи студентів, організація готельного господарства, інформаційні джерела.

Лит. 8.

*Елена Кашинская, кандидат педагогических наук,
ассистент кафедры туризма, гостиничного и ресторанного дела
ГУ “Луганский национальный университет имени Тараса Шевченка”*

**ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ
СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ “ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОЕ ДЕЛО”
ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН**

В статье рассмотрена проблема организации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений гостинично-ресторанного профиля при преподавании профессиональной дисциплине “Организация гостиничного хозяйства”. Отмечено важность правильной организации самостоятельной работы студентов для получения весомых результатов и формирования профессиональных компетенций; проанализированы эффективные формы и методы самостоятельной работы студентов. Также приведены примеры заданий самостоятельной работы различных уровней сложности.

Ключевые слова: самостоятельная работа, формы самостоятельной работы студентов, методы самостоятельной работы студентов, организация гостиничного хозяйства, информационные источники.

*Olena Kashynska, Ph.D. (Pedagogy), Assistant of the Tourism, Hotel and Restaurant Business Department
State Establishment “Luhansk Taras Shevchenko National University”*

**THE FORMS AND METHODS OF STUDENTS’ INDEPENDENT WORK OF THE
SPECIALTY “HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS”
IN TEACHING THE PROFESSIONAL DISCIPLINES**

The article deals with the problem of independent work of university students of hotel and restaurant profile during the teaching of professional discipline “the organization of hotel business”. The author highlights the importance of the correct organization of independent work of students in order to obtain the powerful results and formation of professional competences; an effective forms and methods of independent work of students are analysed. Examples of tasks of independent work of various levels of complexity are also given.

Keywords: an independent work, the forms of independent work of students, the methods of independent work of students, the organization of hotel business, the information sources.

Постановка проблеми. Відповідно до сучасних умов розвитку й потреб усіх сфер суспільства відбувається істотна модернізація структури та змісту освіти. Ці зміни направлені на підвищення конкурентоспроможності та професійної мобільності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці, поглиблення фундаментальності, посилення практичної спрямованості навчання, забезпечення наступності на всіх рівнях професійної освіти та

неперервності в навчанні, що передбачає, перш за все, постійне оновлення знань уже після закінчення вишу.

Якщо до недавнього часу навчальні заклади ставили перед собою завдання дати студентам готові знання, то сьогодні одним з їх першочергових завдань є закріпити в студентів навички самостійного оволодіння знаннями, їх поповнення та оновлення.

Сьогодні самостійність є однією з

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА” ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

найважливіших рис фахівця готельно-ресторанної справи, який повинен постійно поповнювати існуючі знання новими. Адже готельно-ресторанна справа – це галузь, яка не стоїть на місці. Вона знаходиться в динамічному русі, постійно вдосконалюється та вимагає від фахівців того ж.

У зв'язку з цим актуалізується проблема пошуку ефективних форм та методів організації самостійної роботи студентів напрямку підготовки “Готельно-ресторанна справа” при викладанні фахових дисциплін, що дадуть змогу сформувати в студентів навички самостійної роботи та закласти основу активної самостійної діяльності фахівців у готельно-ресторанному господарстві.

Аналіз останніх досліджень. Проблема самостійної роботи є різносторонньою. Значний вклад у розвиток теорії самостійної організації навчальної діяльності внесли такі педагоги та психологи, як Ю.К. Бабанський, Л.С. Виготський, В.В. Давидов, М.М. Скаткін та ін. На цінність самостійної роботи в процесі навчання вказували класики педагогіки (Ф.-А. Дістервег, Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський) та сучасні науковці (А.М. Алексюк, Є.Л. Белкін, В.К. Буряк, М.Г. Гарунов, Є.Я. Голант, О.А. Дубасенюк, Б.Є. Корольков, П.І. Підкасистий, Н.Г. Сидорчук, М.М. Скаткин, М.М. Солдатенко та ін.), які в різні часи розглядали окремі аспекти проблеми самостійного оволодіння знаннями: сутність поняття “самостійна робота”, цілі, завдання, дидактичні принципи та функції самостійної роботи, а також форми й методи її організації в процесі навчання, тощо. Однак аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок про те, що, незважаючи на істотний інтерес учених і отримані результати, проблема організації самостійної роботи студентів зі спеціальності “Готельно-ресторанна справа”, вибору оптимальних форм та методів її організації при викладанні саме фахових дисциплін, зокрема й дисципліни “Організація готельного господарства”, залишається актуальною та нерозкритою.

До того ж на сьогодні існує ряд причин, що підвищують актуальність зазначеної вище проблеми:

- зростання обсягу інформації, швидке старіння сучасних знань, інтеграція та диференціація науки та готельно-ресторанної галузі в умовах науково-технічного прогресу, зміни соціально-економічних умов у державі;

- поява нових тенденцій в освіті, пов'язаних з переходом на компетентнісну модель навчання та

необхідністю формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей майбутніх фахівців готельного та ресторанного господарства;

- необхідність удосконалення процесу організації самостійної роботи студентів у напрямку компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців у вишах;

- відсутність однозначності у виборі підходів до формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи засобами організації самостійної роботи;

- недостатня розробленість теоретичних основ, а також змістовного та методичного аспектів процесу формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей фахівців готельної та ресторанної справи засобами самостійної роботи, що відображають його сутність і можливості вдосконалення в умовах сучасної готельної освіти.

Тому **мета статті** – розглянути оптимальні форми та методи організації самостійної роботи студентів при викладанні дисципліни “Організація готельного господарства” та навести приклади їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Компетентність випускника спеціальності “Готельно-ресторанна справа” на сучасному етапі визначається глибиною його професійних знань і умінь, широтою їх діапазону, рівнем його функціональної підготовки. Крім того майбутній фахівець готельної і ресторанної сфери повинен бути ініціативним, інноваційним, мобільним, гнучким, мати динамізм і конструктивність, прагнути до самоосвіти протягом усього життя, опанувати нові технології та розуміти можливості їх використання, вміти приймати самостійні рішення, адаптуватися в соціальній і майбутній професійній сфері, вирішувати проблеми та працювати в команді, бути готовим до переважань, стресових ситуацій і вміти швидко з них виходити [7]. Головною частиною майбутньої професійної діяльності в сфері готельного й ресторанного бізнесу безпосередньо виступає також творча й дослідницька складова, що формується саме в процесі самостійної роботи студентів.

Як зазначає Л.І. Довгань, “процес самостійного опрацювання та осмислення студентами навчального матеріалу допомагає мобілізувати творчі здібності студентів й актуалізувати внутрішні пізнавальні мотиви навчання. Слід зазначити, що самостійна робота студентів відіграє значну виховну роль, оскільки вона формує самостійність як важливу рису характеру,

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА” ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

що займає провідне місце в структурі особистості сучасного фахівця” [1]. Крім того, доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні. Саме тому в навчальних закладах поступово, але неухильно переходять від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування в студентів навиків самостійної творчої роботи [6].

Для успішного виконання самостійної роботи студентів (СРС), на нашу думку, потрібно дотримуватись декількох умов:

- методична організація всіх видів самостійних робіт студентів;
- забезпечення студентів необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи на творчий процес;
- мотивованість навчального завдання (для чого, чому сприяє);
- алгоритм виконання роботи, знання студентами способів її виконання;
- чітке визначення викладачем форм звітності, обсягу роботи, термінів її подання;
- визначення видів консультаційної допомоги (консультації установчі, тематичні, проблемні);
- формулювання критеріїв оцінки, звітності, видів та форм контролю (практика, контрольні роботи, презентації, тести, семінар і т. ін.);
- усвідомлення студентами отриманого нового знання як особистісної цінності.

Самостійну роботу з дисципліни “Організація готельного господарства” в залежності від місця й часу проведення, характеру керівництва з боку викладача й способу контролю за її результатами, ми підрозділяємо на:

1. Аудиторну самостійну роботу студентів:
 - під час основних лекційних, практичних або семінарських занять.
2. Позааудиторну самостійну роботу студентів:
 - під час підготовки до лекцій, практичних та семінарських занять;
 - під час підготовки до всіх видів контролю, в тому числі до контрольних модульних робіт, до заліку та іспиту;
 - під час практики з дисципліни (виробничої, технологічної тощо);
 - при виконанні студентами домашніх або індивідуальних завдань навчального й творчого характеру.

Згідно з цим, основними формами організації самостійної роботи студентів з дисципліни “Організація готельного господарства” можуть виступати:

- складання порівняльних таблиць, структурно-логічних схем (опорних схем) тощо;

- складання конспекту, опорного конспекту, тезисного плану, тез та ін. з окремих тем навчальної дисципліни згідно з навчально-тематичним планом;

- пошук додаткової інформації щодо окремих питань курсу – робота з документами, статтями у фахових виданнях тощо;

- самостійна робота з законодавчими, нормативними та інструктивними документами та матеріалами;

- виконання аналітично-розрахункових завдань;

- участь у конкурсах студентських робіт та підготовка доповідей для науково-практичних конференцій.

Одним із варіантів організації СРС можуть виступати завдання-комплекси, які пов’язані з основними розділами дисципліни, видаються на навчальний рік, логічно взаємопов’язані. Так, кожний тематичний комплекс може складатися з 5 – 6 завдань, приміром: скласти бібліографію до теми або глосарій, скласти опорну схему або заповнити опорну таблицю; відповісти на питання самоперевірки; розв’язати ситуаційні задачі й вправи.

Наведені вище форми організації самостійної роботи студентів виявились ефективними, але за умов доцільного їх використання в кожній конкретній ситуації. Тобто, ті чи інші форми організації СРС повинні відповідати індивідуальним можливостям студентів, рівню їх працездатності, результатам поточного засвоєння знань та специфіці навчального матеріалу дисципліни, враховувати бюджет часу тощо.

Завдання, які пропонуються студентам, мають різні рівні складності залежно від репродуктивних, пізнавально-практичних, творчих, дослідницьких здібностей студентів. Так, нами були розроблені декілька рівнів складності пропонованих варіантів самостійних робіт:

- *перший рівень складності* – для виконання завдання даного рівня складності потрібно докладно ознайомитись із базовою літературою та знайти відповіді на запропоновані завдання. Наприклад, *опрацювавши навчальний посібник “Круль Г.Я. Основи готельної справи. Навч. посіб. / Г.Я. Круль. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – С. 53 – 61” [5] потрібно охарактеризувати сучасний стан розвитку готельного бізнесу в Україні; назвати п’ятизіркові готелі, що діють в Україні; визначити який готель вважається першим високотрасним готелем у державі, назвати готелі Києва, що належать до всесвітньовідомих готельних мереж та інші;*

- *другий рівень складності* передбачає самостійний пошук та докладне вивчення

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА” ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

законодавчих, нормативних та інструктивних документів та матеріалів, спеціальної довідкової літератури, теоретичні та практичні положення яких є підґрунтям виконання завдання та дають можливість більш поглиблено дослідити в практичному аспекті окремі питання теми. Прикладом завдання даного рівня є: *“Користуючись ДСТУ 4269:2003 “Послуги туристичні Класифікація готелів” [2], визначте категорію готелів за представленими даними: готель має площу двомісного номера 14 м², окремих від службового вхід, автостоянку, що охороняється, цілодобовий підйом і спуск на ліфті, двері з внутрішнім запобіжником. Освітлення від стельового світильника, прикватного світильника, настільної лампи, телефонний апарат в апартаментах в кожній кімнаті. Оснащення меблями: односпальне ліжко – 90 x 200 см, двоспальне – 160 x 190 см. Телефонний зв'язок – прямий з міською мережею в 100% номерів. Санвузол в 100% номерів”;*

- самостійне завдання *третього рівня складності* представляє собою індивідуальний або груповий проект, дослідження, виконання якого потребує від студентів проявлення творчих та дослідницьких здібностей. Наприклад, завданням даного рівня може бути: *“Розробити проект власного готельного підприємства за планом та представити його у вигляді рекламної презентації”*. Або – *“Підготувати статтю в студентський збірник наукових робіт за темою “Hotelstars Union – єдині європейські зірки”*.

Отримані результати самостійної роботи студентів презентуються та перевіряються під час проведення практичних занять з дисципліни “Організація готельного господарства” із застосуванням таких методів, як семінар-дискусія, демонстрація, кейс-метод; різних видів лекцій (проблемної, інформаційної, бінарної) з використанням таких вправ як інтерв'ю, розробка питань або тестів з теми, займи позицію, зміни позицію, дискусія та ін.; оцінки проміжних знань (модульні контрольні роботи, тести), а також під час індивідуальних та групових консультацій.

При оцінюванні завдань самостійної роботи ми дотримуємось декількох правил, які сприяють виробленню в студентів під час навчання та виконання самостійної роботи зацікавленості, відкритості, відповідальності:

- оцінювання самого процесу виконання самостійної роботи (того, як проходить самостійна робота студента), а не лише результатів роботи;

- завчасне ознайомлення студентів з критеріями оцінки перед початком роботи, а не після її виконання;

- оцінювання досягнень студентів, незалежно від того, чи вони значні, чи скромні – якщо вони є результатом справжніх зусиль студента;

- пропонування індивідуальних і групових завдань, які студенти виконують самостійно, проходячи етапи пошуку, відбору та критичного аналізу, узагальнення результатів своїх досліджень;

- заохочення студентів до самооцінки, внаслідок якої вони краще пізнають себе, свої можливості та сфери, які потрібно розвивати;

- підтримка ініціатив та ідей, запропонованих студентами самостійно [8, 92].

Саме оцінювання здійснюється в балах при врахуванні працемісткості й складності завдань, якості й самостійності виконання, творчого підходу й своєчасності подання завдань для перевірки та оцінювання.

Для ефективної самостійної роботи студентам надаються відповідні інформаційні джерела, які сприяють самостійному засвоєнню навчального матеріалу. Для дисципліни “Організація готельного господарства” такими інформаційними джерелами можуть бути:

- текстові матеріали (книги, журнали, брошури, законодавчі, нормативні та інструктивні документи та матеріали та ін.);

- графічні матеріали (схеми, діаграми);

- аудіовізуальні матеріали (відеофільми, ролики);

- навчальні комп'ютерні програми (інформаційно-довідкові, контролюючі-навчальні);

- електронні підручники, посібники, статті.

Під час підготовки студентів до самостійної роботи з дисципліни ми віддаємо перевагу роботі саме з Інтернет-ресурсам – сайтами готелів і періодичних фахових видань, інформація в яких постійно оновлюється та доповнюється актуальними новинами з життя готельного бізнесу. Так, наприклад, однією із форм виконання самостійної роботи є завдання з аналізу фахових статей журналів “Готельний та ресторанний бізнес”, “Академія гостинності”, “Готель і ресторан: бізнес і управління”, “Новини турбізнесу”; Інтернет-видань – “Prohotelia – готельний бізнес on-line”, “Hotelier.pro”, “Сучасний готель” та інших. За студентом закріплюється певний номер того чи іншого видання, за змістом якого потрібно підготувати доповідь для публічного виступу. Або іншим варіантом роботи із зазначеними журналами є складання опорних конспектів, схем, тезисів тощо. Приміром:

Вивчаючи тему “Підбір сезонного персоналу” слід ознайомитися з поглядами різних готельних

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА” ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

підприємств на набір сезонного персоналу, виявити позитивні та негативні сторони даного процесу, визначити шляхи залучення сезонного персоналу та вимоги до їх професійної компетентності. Основні положення матеріалу потрібно викласти у вигляді **опорного конспекту**.

Джерело: Жукова Т. Гостиничный бизнес: подбор сезонного персонала / Татьяна Жукова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.: http://prohotelia.com.ua/2010/04/hotel_stuff/ [3].

Або:

Вивчаючи тему “Готелі України в світлі статистики” необхідно звернути увагу на статистичні дані щодо кількості підприємств готельного господарства за типами, кількості готелів за регіонами, коефіцієнту завантаження готелів; визначити функціональну структуру підприємств готельного господарства на території України, рівень комфорту українських готелів та причини великої кількості “не категорійних” готелів. Матеріал потрібно представити у вигляді **опорних таблиць та схем**.

Джерело: Калачева И. Отели Украины в свете статистики / Ирина Калачева // Гостиничный и ресторанный бизнес. – 2011. – № 2. – С. 74 – 81 [4, 74 – 81].

Зауважимо, що важливо увагу приділяти не тільки фаховим виданням, але й виданням з психології, конфліктології, менеджменту, маркетингу та інших, які допоможуть вирішувати проблеми різного характеру, що часто зустрічаються в готельно-ресторанній справі.

Використання різнопланової джерельної бази (Інтернет, нормативно-правова документація, періодичні фахові видання, науково-методичні видання, матеріали конференцій, іноземні видання та публікації тощо) допоможе студентам оволодіти прийомами самостійного пошуку, збору, обробки, аналізу та синтезу інформації, отримати знання, вміння й навички інформаційного самозабезпечення з навчальної, науково-дослідної діяльності, а згодом і професійної.

Висновок. Таким чином, самостійна робота студентів формує пізнавальну активність студентів, сприяє прояві їх самостійності, відповідальності й організованості, розвиває творчий підхід до вирішення як навчальних, так і професійних проблем. СРС сприяє підвищенню якості підготовки фахівців готельно-ресторанної справи за умов правильного використання тих чи інших форм та методів її організації.

Перспективи подальшого дослідження.

Проведене нами дослідження лише знайомить з формами та методами організації СРС при викладанні дисципліни “Організація готельного господарства”. Є необхідність у більш детальному їх аналізі та в розробці навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій. Доцільним також є розробка комплексу навчального та допоміжного матеріалу для використання різних форм, засобів і методів організації самостійної роботи студентів з дисципліни “Організація готельного господарства”.

1. Довгань Л.І. Організація самостійної роботи студентів з дисципліни “Іноземна мова” [Електронний ресурс] / Л.І. Довгань // Спецпроект: аналіз наукових досліджень: матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференція (17 – 18 червня 2010 року). – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2010spec_tezi/re_dovgan.php.

2. ДСТУ 4269:2003. Послуги туристичні. Класифікація готелів: затверджено наказом Держспоживстандарту України від 23 грудня 2003 р. № 225 / Держ. Підприємство “Науково-дослідний інститут метрології вимірювальних і управляючих систем” (ДП НДІ “Система”). – Офіц. вид. – К.: “ИМЦ”, 2003. – 16 с.

3. Жукова Т. Гостиничный бизнес: подбор сезонного персонала / Татьяна Жукова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.: http://prohotelia.com.ua/2010/04/hotel_stuff/.

4. Калачева И. Отели Украины в свете статистики / Ирина Калачева // Гостиничный и ресторанный бизнес. – 2011. – № 2. – С. 74 – 81.

5. Круль Г.Я. Основы готельной справи. Навч. посіб. / Г.Я. Круль. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 368 с.

6. Олійник Т.М. Форми та методи організації самостійної роботи студентів при викладанні економічних дисциплін [Електронний ресурс] / Т.М. Олійник. – Режим доступу: <http://acur.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/Olujnyk.pdf>.

7. Стандарт вищої освіти України. Перший (освітньо-науковий) рівень бакалавр. Галузь знань – сфера обслуговування (24), спеціальність – готельно-ресторанна справа (241) / Міністерство освіти і науки України. – Видання офіційне: – К., 2016. – С. 22.

8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004 – 192 с.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2016